

Lietuvių bendruomenė Švedijoje: 76 metai bendrystės keliu

Deimantė ŽUKAUSKIENĖ

Atsigręžus į praeitį, lietuvių buvimo pėdsakų Švedijoje galime ieškoti jau po 1863–64 metų sukilimo. Lietuvos, Rusijos ir Jungtinių Amerikos Valstijų lietuvių visuomenės veikėjai buvo susirinkę į 1915 ir 1917 m. Stokholmo lietuvių konferencijas, kuriose kalbėjosi apie Lietuvos ateities ir bendros veiklos galimybes. 1917–1918 m. Stokholme veikė Lietuvių spaudos biuras, įsteigtas diplomato, rašytojo Igno Šeinių iniciatyva. Lietuvių spaudos biuras leido hektografuotus biuletenius, kuriuos siuntė Švedijos ir kitų Skandinavijos šalių laikraščiams, taip pat parengė ir išplatino Vakarų Europos šalių spaudai pranešimą apie nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimą. Kalbant apie Lietuvos vardo garsinimą Švedijoje, neabejotinai pirmiausia reikėtų paminėti Igną Šeinių (tikr. Jurkūnas, 1889–1959) – lietuvių prozos novatorių, rašiusį lietuvių ir švedų kalbomis. Tai sudėtinga, gili, tragiška, tačiau kartu ir labai įdomi asmenybė. I. Šeinius buvo žymus ne tik literatūrine, tačiau ir diplomatine veikla, daug metų Ignas Šeinius Švedijoje atstovavo Lietuvių komitetui nukentėjusiesiems dėl karo šelpti, buvo Lietuvos pasiuntinybės sekretoriumi Danijoje, pasiuntiniu Suomijoje ir Lietuvos Respublikos ministru skandinavų kraštams. Gyvendamas Švedijoje lietuvis aktyviai reiškėsi vietos spaudoje, pristatydamas Lietuvą, jos išskirtinę kultūrą ir siekį tapti nepriklausomai.

Po I pasaulinio karo nemažai lietuvių studijavo Švedijos aukštosiose mokyklose. Tarpukariu Stokholme veikė Švedų-lietuvių draugija, kuri buvo atkurta 1990 m. II pasaulinio karo metu į Švediją pateko apie 400 lietuvių pabėgėlių. Nuo karo pabėgę lietuviai buvo įsteigę ateitininkų, draugijos „Šviesa“ skyrius, studentų organizacijų, sporto klubą „Vytis“, leido lietuvišką spaudą.^[1] Lietuvių bendruomenė Švedijoje įsikūrė 1946 m. sausio 12 d. ir tapo pirmąja Pasaulio lietuvių bendruomenės (PLB) nare. 1946 m. Lietuvių bendruomenė Švedijoje pradėjo leisti 20 puslapių žurnalą „Pragiedruliai“. Žurnalas leistas iki 1949 m. Leidinio, kaip ir pačios bendruomenės, tikslas – telkti Švedijos lietuvius, išsaugoti jų tautinį tapatumą bei skatinti lietuvių ir švedų tautų tarpusavio supratimą. Žurnale „Pragiedruliai“ buvo rašoma politikos ir kultūros klausimais, publikuojama grožinė kūryba, aptariamos įvairios aktualijos. Žurnalo tiražas – 200 egzempliorių, iš viso išleisti 29 numeriai, leidinyje bendradarbiavo ne tik Švedijos, bet ir kitų šalių lietuviai. Už „Pragiedrulių“ turinį buvo atsakinga redakcinė kolegija, kurios nariais buvo žymūs Švedijoje gyvenę lietuviai architektas, Lietuvos antisovietinio ir antinacinio pasipriešinimo dalyvis Jonas Pajaujis, etnologas Juozas Lingis ir kt. Po karo bendruomenės veikla buvo daugiausia nukreipta į užgrobto tėvynės laisvinimo bylą: norint atkreipti dėmesį į Lietuvos poziciją ir nepriklausomybės atkūrimo siekį, vyko įvairios demonstracijos, protestai ir kt.

Po 1990-ųjų metų Švedijoje lietuvių kasmet vis daugėja. Daugiausia lietuvių

įsikūrę Švedijos sostinėje Stokholme ir pietinėje šalies dalyje Skonėje. Vieni lietuviai dar vaikystėje į Švediją atkeliavo kartu su savo tėvais, čia užaugo ir susiformavo, kiti atvyksta čia studijuoti, o treči, baigę mokslus Lietuvoje, Švediją pasirenka dėl karjeros galimybių, dabar jau sutikti lietuvių, dirbanti tarptautinėje įmonėje, mokslo ar sveikatos įstaigoje, nėra retenybė. Skačiuojama, kad Švedijoje gyvena maždaug 15 000 oficialiai įregistruotų lietuvių. Lietuvių bendruomenės atstovų teigimu, belieka tik spėti, kiek jų čia apsistoję laikinai ar tiesiog dar nebuvo įtraukta į gyventojų sąrašus.

Švedijos lietuvių veikla yra išskirtinė daugeliu atžvilgiu. Tai bene vienintelė lietuvių bendruomenė, kuri jau iškart po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo sėkmingai suvienijo bendrai veiklai senuosius, pokario ir naujuosius, nepriklausomybės metais atvykusius, diasporos atstovus. Lituanistinių mokyklų kūrimas ir veikla stipriai susiję su bendruomenėje puoselėjama lietuvybe bei jos perdavimu mažųjų lietuviukų kartai. Įdomu, jog Stokholmo lietuvių „Saulės“ lituanistinė sekmadieninė mokykla, įkurta 1996 m., buvo pirmoji tokio pobūdžio mokymo įstaiga visoje Vakarų Europoje. Lietuvos ambasada Švedijoje bei Švietimo taryba Švedijos Karalystėje kasmet kviečia visus Švedijoje gyvenančių lietuvių vaikus mokytis gimtosios lietuvių kalbos. Lietuvių kalbos vaikai jau gali mokytis virš 20 Švedijos savivaldybių mokyklų. Ikimokyklinio ir mokyklinio amžiaus vaikai taip pat kviečiami lankyti savaitgalines lituanistines mokyklas: Stokholmo „Saulę“, Geteborgo „Draugystę“ ar Vesteroso mieste įsikūrusią lituanistinę mokyklą, kur turės puikią galimybę pabendrauti su savo bendraamžiais, mokytis lietuvių kalbos aktyviai dalyvaudami įvairiose veiklose ir kartu švęsti Lietuvai svarbias šventes. Vyresnio amžiaus mokiniams rengiamos papildomos, nuotolinės pamokos.

Lietuvos ambasadorius Švedijoje Giedrius Čekuolis ir Švedijos lietuvių bendruomenės pirmininkė Rūta Gailiutė- Žičkienė. Lietuvos ambasados Švedijoje nuotr.

Pačioje pradžioje susikūrusi bendruomenė vykdė daugiau labdaringas veiklas, padėjo tėvynėje ir svetur gyvenantiems lietuviams, o dabartinė bendruomenė susitelkusi į kultūrinę, šviečiamąją veiklą, tačiau tikslai išlieka panašūs. Pagrindiniai bendruomenės tikslai – puoselėti lietuvių kalbą bei kultūrą puoselėjančią veiklą ir įvairias jos formas, į bendruomenę ir jos veiklą pritraukti kuo daugiau esamų ir naujų narių, išplečiant veiklą visoje Švedijoje, prisidėti prie Lietuvos įvaizdžio populiarinimo Švedijoje ir pasaulyje, padėti lietuviams integruotis į Švedijos visuomenę, kurti ir vykdyti bendrus informacinius, kultūrinius ir politinius renginius kartu su įvairiomis vyriausybėmis ar nevyriausybėmis organizacijomis, prisidėti prie Lietuvai aktualių ir svarbių klausimų sprendimų ir pan.

2015 m. įvyko esminiai struktūriniai bendruomenės pokyčiai – Lietuvių bendruomenė Švedijoje tapo centrine (skėtine) koordinuojančia organizacija, į kurią įeina visi kiti skyriai. Lietuvių bendruomenės Švedijoje veikla apima visą Švediją, o į valdybą renkami kandidatai iš visų esamų skyrių. Bendruomenė turi skyrių Pietų Švedijoje – Skonėje, sostinėje Stokholme ir Geteborge. Šiuo metu bendruomenės pirmininkė – Rūta Gailiutė-Žičkienė, lietuvių jaunimą Švedijoje telkia Darius Kvainauskas. Savotiškais bendruomenės skyriais galėtume laikyti ir minėtas lituanistines mokyklas, ir jau beveik 20 metų veikiančią Stokholme įsikūrusią jaunatvišką, entuziastingą lietuvišką tautinių šokių kolektyvą „Baltija“ bei Lietuvių verslo klubą Stokholme. Atsiranda vis naujų įvairių klubų ir kolektyvų – nuo žvejų, gamtos mylėtojų iki etnografinės muzikos ansamblių. Štai etnografinis ansamblis „Bitkrėslė“ įsikūrė 2018 m. po Stokholmo lituanistinės „Saulės“ mokyklos stogu. Kolektyvas vienija žmones, mylinčius lietuviškas liaudies dainas ir etnokultūrą, aktyviai dalyvauja ne tik mokyklos renginiuose, bet ir Lietuvos ambasados Švedijoje, kitų šalių bendruomenių, organizacijų organizuojamuose renginiuose bei projektuose. Ansamblyje atliekamos populiarios lietuvių liaudies dainos ir sudėtingesni, autentiški kūriniai, tokie kaip sutartinės, o jas pagyvina kanklių skambesys. Džiugu, jog Lietuvos etnokultūra puoselėjama ir pristatoma entuziastingų atlikėjų Švedijos visuomenei. Šių metų rudenį žadama daug naujų įdomių ir netradicinių formatų Lietuvos etnokultūrai skirtų konkursų, renginių Švedijoje. Vienas iš jų – kartu su Lietuvos Respublikos ambasada Švedijos Karalystėje, Stokholmo lituanistine mokykla „Saulė“ organizuojamas kūrybinių darbų integruotas lietuvių kalbos, istorijos bei piešinių konkursas „Kuriu sakmę“, skirtas puoselėti ir pažinti lietuvių kalbai ir tautosakai, jame gali dalyvauti tiek suaugusieji, tiek mokyklinio amžiaus vaikai. Daugiau

informacijos apie konkursą rasite Lietuvos ambasados Švedijoje *Facebook* paskyroje (<https://www.facebook.com/LithuanianEmbassyStockholm>).

Taigi aktyviai veikianti bendruomenė ypač daug dėmesio skiria lietuviškai kultūrai. Lietuviai sutelkiami organizuojant įvairius informacinius, verslo, sporto, turizmo ar politinius renginius. Bendruomenė organizuoja ir įvairias palaikymo akcijas Ukrainai, kuriose reiškama parama ukrainiečiams, kovojantiems už savo šalies nepriklausomybę. Bendruomenė bendradarbiauja su Lietuvos Respublikos ambasada, kitomis bendruomenėmis bei organizacijomis ir turi gausią renginių pasiūlą: rodomi lietuviški filmai, teatro spektakliai, organizuojami lietuvių atlikėjų koncertai, šiuolaikinio meno parodos, kelionės ir kiti Lietuvos vardą garsinantys renginiai. Kasmet daug žmonių sutraukia ir yra ypač laukiami tradiciniai priešadventiniai, Vasario 16-osios renginiai. Bendruomenių skyriai susirenka švęsti Užgavėnių, Velykų, giedoti tautiškos giesmės ir kitomis progomis. Taip pat mėgstami sekmadieninės lituanistinės „Saulės“ mokyklos ir tautinių šokių grupės „Baltija“ renginiai, į aktyvias pramogas kviečia Skonės lietuviai. Vienas iš žinomesnių kasmetinių renginių yra *Baltijos šalių diena*. Šis renginys organizuojamas kartu su latvių ir estų bendruomenėmis. Jis supažindina žmones su lietuviška kultūra, papročiais, istorija bei tradicijomis. Šiemet, rugsėjo 3 d., Baltijos šalių dienos šventė vyko jau 16-tą kartą. Šių metų šventėje dalyvavo ne tik Lietuvos, Estijos ir Latvijos ambasadų atstovai, bet ir Ukrainos ambasados bei bendruomenės atstovai, apsilankę renginyje svečių teisėmis. Kaip visada, pasirodė vietiniai meno kolektyvai, prisistatė bendruomenės, lietuvių amatininkas pademonstravo kalvystės meną senovinėje kalvėje, vyko daug kitų pramogų tiek vaikams, tiek suaugusiems.

Svarbu paminėti, kad būtent Švedijos lietuvių bendruomenėje, Stokholmo lituanistinėje „Saulės“ mokykloje užgimė pasaulio lietuviams jau gerai žinomas projektas – „Draugystės tiltas“. Tai tarptautinis Europos lituanistinių mokyklų vasaros sąskrydis, skirtas ne tik mokytojams, bet ir mokiniams, jų tėveliams, lietuvių bendruomenių, diplomatinių atstovybių ir Lietuvos vyriausybinių organizacijų atstovams, visiems, kurie domisi savo šaknimis, lietuvių kalba, rūpinasi vaikų ateitimi. Jis padeda vaikams susirasti naujų draugų, lankančių lituanistines mokyklas kitose šalyse, dalyvauti įvairiose veiklose, o svarbiausia, bendrauti savo gimtąja lietuvių kalba. Tėvai ir sąskrydžio svečiai tuo metu gali susipažinti su lietuvių bendruomenių bei lituanistinių mokyklų veikla, padiskutuoti ugdymo, švietimo ir bendruomeniškumo klausimais, dalyvauti paskaitose

įvairiomis lituanistinio ugdymo užsienyje temomis, taip pat – kūrybinėse edukacinėse dirbtuvėse. Pedagogams ir kitiems švietimo atstovams tai yra puiki galimybė susipažinti su lituanistinio švietimo naujovėmis, padiskutuoti aktualiais lituanistinio švietimo klausimais ir pasidalyti informacija bei gerą patirtimi, gauta vaikų ugdymo, dėstymo ir kitose švietimo srityse. „Draugystės tilto“ vėliava kiekvienais metais keliauja iš vienos šalies į kitą. Šis lituanistinių mokyklų sąskrydis buvo pirmąkart surengtas 2005 m. Stokholme, per septyniolika metų, kartais užsukdamas ir po kelis kartus, apkeliavo Airiją, Vokietiją, Angliją, Italiją, Ispaniją, Norvegiją, Islandiją, Daniją. Šiais metais draugystės tiltas buvo nutiestas į Europos civilizacijos lopšį – Graikiją.

LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS ŠVEDIJOJE INFORMACINIS LEIDINYS

Nyhetsblad för Litauiska Föreningen i Sverige

Nr.2(17)

2011 sausis

Šio numerio rėmėjas:
Sponsor för detta nummer:

Etninės kultūros ir lietuvių kalbos dėstymo metodikos seminaras Stokholme

Iš Lietuvos atvykusios lektorės dalinasi dėstymo patirtimi su lituanistinių mokyklų Švedijoje mokytojais

2010 m. spalio mėnesį įvyko lituanistinės „Saulės“ mokyklos organizuotas seminaras, skirtas etninės kultūros ir lietuvių kalbos dėstymo bei darbo metodikos organizavimui. Seminare dalyvavo lituanistinių mokyklų mokytojos iš Stokholmo, Skonės bei Geteborgo. Renginį vedė Vilniaus universiteto lektorės.

Šiuo projektu buvo siekiama supažindinti mokytojas su etninės kultūros ir lietuvių kalbos dėstymo lituanistinėse mokyklose ypatumais. Taip pat buvo tikimasi, kad projektas sustiprins Švedijos lituanistines

mokyklėles, suteiks pedagogėms galimybę pakelti profesinę kvalifikaciją, padidins tėvų pasitikėjimą mokyklų veikla.

Lituanistinių mokyklėlių problematika geriausiai yra pažįstama Vilniaus universiteto lituanistinių studijų katedroje, kuri jau nuo 1990 m. kaupia žinias ir patirtį apie lietuvių kalbos mokymą nelietuviams bei ne Lietuvoje augantiems lietuvių vaikams. Katedros darbuotojai kviečiami skaityti paskaitų Lietuvos ir už Lietuvos ribų gyvenantiems pedagogams. „Saulės“

Kurį laiką Lietuvių bendruomenė Švedijoje turėjo ir savo leidinį. Bendruomenės valdyba 2003 m. vasario mėnesį išleido pirmąjį „Lietuvių bendruomenės Švedijoje informacinio leidinio“ (toliau – LBŠ IL) numerį. Laikraštis ėjo iki 2011 m sausio, iš viso išėjo 17 numerių. Pagrindiniai leidinio tikslai – puoselėti lietuviybę, tautinę tapatybę ir pristatyti bendruomenės veiklą: buvusių ir planuojamus renginius, papasakoti apie lietuvių veiklos grupes, supažindinti su Lietuvių bendruomenės Švedijoje istorija, taip pat pristatyti LR ambasados Švedijos Karalystėje pagrindinius darbuotojus, paskelbti aktualią Pasaulio lietuvių bendruomenės informaciją. Platus laikraščio temų spektras puikiai atspindėjo Lietuvių bendruomenės Švedijoje veiklą pobūdį, todėl dar vienas, mažiau akcentuotas leidinio tikslas – įtraukti ir daugiau Švedijoje gyvenančių lietuvių į bendruomenės veiklą. Prie laikraščio rengimo prisidėjo ir nemažai bendruomenės narių, o taip pat ir lietuviai iš kitų šalių, tarp jų ir Lietuvos. Vieni redagavo straipsnius, kiti siuntė savo fotografijas, iliustracijas. Nuolatinių talkininkų nebuvo daug, o ir jie dažnai keitėsi. Nuo pirmojo numerio iki 2010 m. sausio numerio atsakingoji redaktorė buvo Audronė Vodzinskaitė-Städje, vėliau išrinkta Lietuvių bendruomenės Švedijoje pirmininke, paskutiniųjų dviejų numerių atsakingąją redaktore buvo Vilija Liorančienė. „Lietuvių bendruomenės Švedijoje informacinis leidinys“ buvo ištis išsamus to laikotarpio seniausios lietuvių bendruomenės veiklos metraštis: su įvykusių renginių datomis, išsamiais aprašymais, nuotraukomis ir pasižymėjusių bendruomenės veiklose žmonių pavardėmis.

Bendruomenės valdyba nuolat ieško būdų, kaip pritraukti naujų narių, o taip pat ir finansinės paramos Švedijos lietuvių bendruomenės projektams, nes smagios veiklos dažniausiai yra ta graži lietuvių bendruomenių gyvavimo užsienyje pusė. Tačiau kasdien daugeliui tenka susidurti su kur kas sudėtingesniu finansų klausimu, nes juk kainuoja apskritai viskas, o pajamos yra ribotos. Džiugu, jog Lietuvių bendruomenė Švedijoje rado būdų bent iš dalies išspręsti pinigų klausimą. 2021 m. bendruomenė gavo tautinės mažumos statusą ir valstybės subsidijas, o iki tol teko nueiti ilgą ir nelengvą kelią bendruomenės nariams skaitant įstatymus bei įkalbinėjant lietuvius tapti oficialiais bendruomenės nariais.

Sunku būtų keliais žodžiais nupasakoti daugiau nei 70 metų trunkančią, kupiną iššūkių ir džiaugsmų Lietuvių bendruomenės Švedijoje veiklą. Bendruomenė – spalvinga ir įvairiapusiška, po jos stogu telpa skirtingų kartų, galbūt net skirtingų emigracijos bangų atstovai, kurie dirba lietuviškos tapatybės puoselėjimo labui, o jos stiprybė yra darbas išvien. Juk didžiausi ir prasmingiausi darbai padaromi

tada, kai žmonės dirba dėl vieno bendro tikslo, kai yra noras tobulėti, padaryti ką nors gero ne vien tik sau, bet ir kitiems.

[1] <https://www.vle.lt/straipsnis/svedijos-lietuviai/>

Projektas „Pasaulio Lietuva.“

Jei norėtumėte publikuoti straipsnį prašome nekeisti straipsnio pavadinimo, nurodyti informacijos šaltinį, autorių ir projekto pavadinimą.

www.pasauliolietuvis.lt

